

CENOVKA NA TOUHU A CITY

Nejnovější
česky vydaný
román čerstvé
laureátky
Nobelovy ceny
Annie Ernauxové
je intimní
výpovědí
o touhách,
pokrytectví
a strachu
druhé poloviny
20. století

Jan Lukavec

Profimedia.cz, archiv

Roky

Annie Ernauxová
Host, 2022

Jméno francouzské spisovatelky a profesorky literatury Annie Ernauxové (nar. 1940) u nás donedávna znali snad jedinečně zasvěcenci, i když už před lety česky vyšly její novely *Místo / Obyčejná žena* (EWA, 1995). Když teď právě ona dostala Nobelovu cenu za literaturu, rychle se to změnilo.

První krok, snad v jakési šťastné předtuše, už udělalo nakladatelství Host, které už krátce před udělením „Nobelovky“ vydalo knihu Ernauxové *Roky*. Žánrově je obtížně zařaditelná: označena byla kupříkladu jako „sociologizující próza“ či „kolektivní memoáry“, ve kterých autorka vzpomíná na svůj vlastní život – a s jeho proměnami zachycuje také transformaci celé francouzské společnosti. Respektive, jak autorka sama prozrazuje, chtěla popsat „něco z odrazu kolektivní minulosti, promítané na plátno individuální paměti“.

Konzum v různých barvách

Publikace líčí, jak autorka coby dívka pocházející z chudého a takřka antiintelektuálního prostředí dokázala vystudovat vysokou školu a stát se vysokoškolskou profesorkou a uznávanou literátkou. A jak se v jejím životě odrážela sexuální revoluce, příchod

Autorka o sobě píše ve třetí osobě a jazykem nejen odosobněným, ale občas až téměř ironickým, zvláště když líčí své iluze a touhy.

konzumní společnosti či hrozba islami-
stického terorismu a útok na newyor-
ská Dvojčata (její vyprávění sahá do
roku 2006).

O sobě píše autorka ve třetí osobě a jazykem nejen odosobněným, ale občas až téměř ironickým – zvláště když líčí iluze a touhy, jimž v různých fázích svého života podléhala a jež byly zpravidla zklamávány nebo se rozplývaly. Zvláště „květnové ideály“ z roku 1968 postupně „přecházely v produkty a zábavu“.

Výrazné místo v jejím líčení zauímají konkrétní hmotné předměty. V dětství trpěla jejich nedostatkem: „Obsahem nočníků se hnojila zahrada, koňské koblíhy, sebrané na ulici, se přidávaly do květináčů, do starých novin se balila zelenina, vysoušely se jimi mokré boty nebo posloužily jako toaletní papír. O vše byla nouze. O věci, o představy, o příležitosti k povyražení.“ To se ale změnilo, když sama zbohatla – a s ní podstatná část francouzské společnosti. Konstatuje, že pak patřila k intelektuální vrstvě, která se snažila od všudypřítomného

konzumu držet odstup, takže své žáky coby učitelka upozorňovala na vážné nebezpečí reklamy. Pročez jim zadávala slohové práce na témata jako „Spočívá štěstí člověka ve vlastnictví věcí?“. Sama se ovšem chovala neméně konzumně, jen utrácela za jiný druh zboží: „Pak v knihkupeckém řetězci Fnac s oddělením elektroniky nakupovala hi-fi sestavy, rádia s kazetákem Grundig, Super 8 kamery Bell & Howell s pocitem, že modernitu využíváme k inteligentním účelům.“

Některé věci se v textu objevují opakovaně, ale ve zcela odlišných kontextech. Když se rozvádí s manželem, dohadují se o tržní hodnotě předmětů z rozpadající se společné domácnosti. Smutně, ale pečlivě a věcně líčí, jak to, po čem spolu v začátcích toužili, „na co s uspokojením dosáhli a co se rozplynulo v každodenním používání“, náhle znovu nacházelo svůj původní, zapomenutý status „předmětu s cenovkou“. Stejně jako dřív, když byl jejich vztah utužován seznamem věcí, které bylo potřeba koupit, od kuchyňských hrnců až po prostěradla, se nyní jejich rozchod „konkretizoval výčtem věcí k rozdělení“.

Knihu můžeme číst jako obdobu životních příběhů autorů, kteří pocházeli z nuzných poměrů a prosadili se v nejvyšších intelektuálních patrech.

Dalším neopomenutelným tématem knihy je sexualita a milostné vztahy. V mládí hrdince a jejím kamarádkám často kvůli prudérnímu prostředí nezbyvalo nic jiného než trávit „nekonečné roky“ masturbací a „žít s tajemstvím, jež nás zařazovalo mezi zvrhlce, hysterky a kurvy“. Následují první erotické zkušenosti, jež autorka líčí velmi otevřeně a hodně deziluzivně, přičemž vzpomínku na nepovedenou ztrátu panenství se ona i její vrstevnice často snažily zahalit melancholií a pragmatické výzvy

partnerů jako „Tak mi ho aspoň vykuř“ vytěsnit slovy romantické písně. Následuje manželství, jeho rozpad a milenecký vztah s mnohem mladším mužem. Když se i s ním rozchází, volné místo v hrdinčině srdci zabírá alespoň žárlení na novou družku bývalého partnera. Jako by potřebovala být zase „mladá“ prostřednictvím milostného soužení. „Zmíněnou žárlivostí se zaměstnávala dlouhé týdny a přitom toužila po jediném, aby se jí nezbavila.“

Ironická i osobnější

Knihu můžeme číst jako obdobu životních příběhů autorů, kteří pocházeli z nuzných poměrů a prosadili se v nejvyšších intelektuálních patrech, čímž se sice svému původnímu prostředí vzdali, ale nikdy na něj zcela nezapomněli, jako výrazně mladší Édouard Louis (nar. 1992), který se ostatně k odkazu Ernauxové otevřeně hlásí. Spisovatel Jan Němec zase správně poznamenal, že českému čtenáři mohou Roky připomenout slavnou European Patrika Ouředníka; i její text místy připomíná ironicky sestavenou montáž dobových hesel a frází.

Ernauxová je ovšem věcnější, její výpověď má skutečně sociologicky závažnou vypovídací hodnotu. Například když líčí, že dobová představa o společnosti se rozpadala na jednotlivá „témata“ převážně sexuální povahy: „Lidé se setkávali se skutečnostmi a chováním, s nimiž povětšinou neměli osobní zkušenost, které však, nehledě na to, zda je schvalovali, či odmítali, považovali za všeobecně rozšířené, ne-li odpovídající normě.“

Současně je však francouzská autorka v porovnání s Ouředníkem osobnější: ukazuje, jak na tento svět sloganů a programů sama reagovala. A s nadsázkou přiznává, že si jimi ona i její vrstevnice nechaly v jistých obdobích takřka diktovat vlastní životní agendu: „S úbytkem povinností a s novými možnostmi, jež se před ní otevřely, se cítí být v souladu se soudobými trendy, které ženám ze střední a vyšší třídy po třicítce vytyčily časopisy Elle a Marie Claire.“

Knihla představuje pozoruhodný text, ve kterém se zcela otevřeně líčení vlastního intimního života, nadějí a zklamáních tužeb pojí s chladnou a nemilosrdnou racionalitou, s níž vše zmíněné autorka analyzuje. A často i poněkud demaskuje. Což ale nic neubírá na jejich hloubce a původní pravdivosti. ×

Autor je spolupracovníkem redakce